

GLAVNI OLTAR CRKVE SV. DOMINIKA U SPLITU

D u š k o K e č k e m e t

UDK: 73.04 (497.5 Split)
726.54 (497.5 Split)
Izvorni znanstveni rad
Duško Kečkemet
Bobovišća, otok Brač

Autor donosi reprezentativni glavni oltar crkve sv. Dominika u Splitu koji je od 1896.-1900. izveden u klesarskoj radionici Pavla Bilinića. Na temelju arhivske građe i komparativnog materijala pripisuje crtež oltara dr. Emilu Vecchiettiju i njegovoje kćeri Regini udatoj Bilinić dok u izradi skulptura sudjeluje talijanski kipar Arturo Ferraroni.

Samostan i crkva dominikanaca u Splitu imaju svoje začetke u starokršćanskoj crkvi - vjerojatno sv. Katarine - u 5. ili 6. stoljeću, čiji su ostatci temelja i ulomci na tome mjestu nađeni 1932. godine. Dominikanci dolaze u Split u prvoj polovici 13. stoljeća. O. T. Malvende, a po njemu i D. Farlati, bilježe da je samostan osnovao blaženi Grgur, učenik sv. Dominika, 1217. godine. Arhiđakon Toma spominje ih 1243. Samostan i crkva posvećeni su Djevici i mučenici sv. Katarini Aleksandrijskoj, pod kojim se nazivom navode sve do 19. stoljeća. Planovi i crteži Splita dokumentiraju tu jednobrodnu crkvu i samostan, srušene u vrijeme Kandijskog rata, u prigodi gradnje novih gradskih zidina i bedema, nešto prije 1658. Nakon rata obnovljeni su na istom položaju. Natpis svjedoči o obnovi crkve, u baroknom stilu, 1682. godine.

Crkva sv. Dominika je u 19. st. već trošna, pa se 1878.-1880. obnavlja, o čemu svjedoči i natpis u crkvi 1880. godine.

God. 1783. poslužio je samostan sv. Dominika za sklanjanje okuženih, a u vrijeme i neposredno nakon napoleonskih ratova korišten je za smještaj vojske. Nadalje, u 19. stoljeću, vjerojatno nije bilo mnogo redovnika, jer su se njegove prostorije iznajmljivale za dućane i skladišta. U njemu su tijekom 19. stoljeća povremeno djelovale osnovna i srednja škola, kao i, kratkotrajno, novoosnovana Pomorska škola.

God. 1932-1934. obnovljena je i proširena crkva, prema projektu inž. Kuzme Gamulina, koji je predvidio i novi veći zvonik, ali taj nikada nije izgrađen.

U crkvi su bili raniji barokni oltari, gotičko Raspelo i slike: majstora kruga Palme Mlađega, Antonija Zanchija i splitskoga kasnobaroknog slikara Sebastijana Devite, a na svodu apside velika kompozicija brata dominikanca Vicka Draganje »Apoteoza Ružarija« iz 1910.¹

Godine 1898. dobila je crkva sv. Dominika i novi glavni reprezentativni oltar. Sredstva za izvedbu oltara, prema inicijativi Josipa Marolija, sakupljala je u tu svrhu osnovana »Pobožna udruga«.²

Oltar se 1896-1900. izvodio u klesarskoj radionici Pavla Bilinića u Splitu, koji je 23. veljače 1896. sklopio ugovor s priorom samostana o. Jordanom Zaninovićem. Tijekom rada primao je Bilinić predujmove i konačnu isplatu u 25 obroka, koje je svote, od 50 do 1000 forinta, potvrđivao priznanicama, sačuvanima u arhivu samostana, 1898. samostanskom prioru o. Jordanu Zaninoviću, a nadalje prioru o. Anđelu Novaku.³ U zabunu dovodi što se u srpnju, kolovozu i rujnu 1898. isplaćuje »za završeni rad«, u listopadu se isplaćuje »nagrada za dobro izvršeni rad«, ali se u prosincu 1898. do svibnja 1899. isplaćuju predujmovi za rad novoga oltara, a tek se 10. srpnja 1900. isplaćuje posljednja podmira ugovorene svote »za izvedbu novog glavnog oltara, popločanje kapele i za ogradu u crkvi Sv. Dominika u Splitu«. Bilinić je, dakle, osim samog oltara, izveo i popločanje i kamenu ogradicu svetišta.

Problem koji se pri tome nameće jest pitanje autorstva glavnog oltara Sv. Dominika. Autorom toga oltara i mnogih drugih, kao i još brojnijih nadgrobnih spomenika diljem srednje Dalmacije izvedenih u Bilinićevoj radionici u Splitu, redovito se navodi sam Pavle Bilinić. Međutim, to je samo u rijetkim slučajevima, a redovito samo donekle točno. Autorstvo oltara u Sv. Dominiku možemo pripisati Pavlu Biliniću, Emilu Vecchiettiju, a možda i Regini Bilinić i Arturu Ferraroniju, ali se ono s pouzdanošću može dokazati jedino Emilu Vecchiettiju, jer je sve radove potpisivao samo Pavle Bilinić. Pitanje autorstva u prošlosti nije bilo tako određeno ni tako važno kao danas. Rijetki Splićani znaju za autora projekata obnove zvonika katedrale, ali svi znaju za graditelja (zapravo »protu«, ili građevnog poduzetnika) Andriju Perišića; jednako je većina Splićana gradnju kazališta pripisivala poduzetniku Josipu Brajnoviću, a ne autorima projekata A. Beziću i E. Vecchiettiju. Tako su se i svi oltari, nadgrobnici i kamene opreme građevina proizišle iz Bilinićeve, vrlo razvijene i djelatne radionice, pripisivali njemu.

Znamo, međutim, da je nacrtu za najveći broj oltara i nadgrobnih spomenika, izvedenih u Bilinićevoj radionici, izradio njegov tast inž. Emil Vecchietti, a neke i Vecchiettijeva kći, a Bilinićeva supruga Regina.

¹ F. Oreb, »Crkva i samostan Sv. Dominika u Splitu«. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 30, Split, 1990., str. 195-229; D. Kečkemet, *Vinko Draganja*, Split, 1975.

² L. Matijaca, *Dominikanski samostan u Splitu...*, Split, 1952. Rukopis u samostanu.

³ *Le Ricevute del Sig. Paolo Bilinić di fmi 11.208.- riguardanti la costruzione dell' Altare maggiore in Spalato* (1-25). Arhiv Dominikanskog samostana u Splitu. Gradnje. Glavni oltar.

Za Emila Vecchiettija (1830.-1901.) smatralo se i pisalo da je Talijan iz Padove, kojega je Miho Klaić doveo u Split.⁴ S. Fisković je, međutim, na temelju matičnih knjiga krštenih ustanovio da je bio sin kapetana splitske Lučke uprave Andrije Vecchiettija iz Hvara i da je rođen u Splitu 5. kolovoza 1830.⁵ Nakon splitske gimnazije učio je filozofiju, matematiku i crtanje na Sveučilištu u Padovi, gdje je 1853. doktorirao; zatim arhitekturu, perspektivu, ornament i plastiku na mletačkoj Umjetničkoj akademiji.⁶ Službovao je kao inženjer na državnoj Građevinskoj upravi u Zadru i Veneciji, zatim 1868. kao nastavnik crtanja viših škola na Umjetničkoj akademiji u Beču, a došavši u Split bio je nastavnik slobodnoga, građevinskoga i geometrijskog crtanja i krasopisa na Gimnaziji i Velikoj realci, 1870. i nastavnik crtanja u splitskoj Pomorskoj školi (u zgradi dominikanskog samostana).⁷

Poznato nam je da je on bio autor nacrtâ radova izvođenih u Bilinićevoj radionici: katoličkih crkava u Veloj Luci, Solinu, Kaštel Kambelovcu; pravoslavnih crkava u Dubrovniku, Skradinu, Bilišanima; zvonikâ u Dubrovniku i Makarskoj, dviju kuća Katalinić i opreme Hrvatske čitaonice u Splitu, brojnih oltara Sv. Dominika u Splitu, u Solinu, Imotskome i dr., kao i mnogih nadgrobnih spomenika.⁸

Dr. Emil Vecchietti bio je vrlo cijenjena i značajna osoba u Splitu. On je, između ostaloga, dao prve likovne upute i mladim umjetnicima Emanuelu Vidoviću i Ivanu Meštroviću, a u školi za amatere, koju je vodio s kćerkom Faustinom, pridonio je likovnoj izobrazbi mnogih Splićana i Splićanki.⁹

“Nije se miješao u politiku - pisalo je splitsko *Jedinstvo* u povodu njegove smrti, - ali je shvaćao i pokret i borbu Hrvata za narodna prava. Blage besjede, dobre i čestite duše, bio je od svakoga cijenjen i poštovan, a u Spljetu gdje nije imao jednog neprijatelja, bili su mu svi prijatelji i svi su ga ljubili, osobito njegovi negdašnji učenici.”¹⁰

Nacrte za oltare, nadgrobnne spomenike i građevinske ukrase, izvođene u Bilinićevoj klesarskoj radnji, radila je i njegova kći Regina, udata za Bilinića. Znamo da je ona izradila i nacrt *putta* na fontani u gradskom parku. Ona, kći uglednoga inženjera, pridonijela je odgoju i izobrazbi klesara Bilinića. Nije isključeno da ima i njezina udjela u projektima oltara i njegove opreme u dominikanskoj crkvi.

Najnepouzdaniji, a možda i najveći udjel u izvedbi toga kiparski bogatog oltara, zacijelo je bio onaj talijanskoga kipara Artura Ferraronija.

⁴ *Jedinstvo*, Split, 12. VII. 1901., str. 3.; D. S. Karaman, »Zasluzni Splječani«, IV. str. 561./1. Rukopis u Muzeju grada Splita (DSK 40).

⁵ C. Fisković, »O graditeljima Josipu Sladi i Emiliju Vecchiettiju u Splitu«, *Kulturna baština*, 17, Split, 1987., str. 60-62.

⁶ D. S. Karaman, nav. dj.

⁷ *Narod*, Split, 28. II, 1. X. 1890.

⁸ C. Fisković, nav. dj.

⁹ *Narod*, 10. III. 1893, str. 3; *Jedinstvo*, Split, 5. IX. 1899.

¹⁰ *Jedinstvo*, 12. VI. 1901, str. 3.

Za skulptorsku izradu zahtjevnijih figura na oltarima i nadgrobnim spomenicima zapošljavao je Bilinić izučene kipare, uglavnom talijanske, jer naših tada još nije bilo. Tako je za modeliranje i klesanje triju likova na nadgrobnom spomeniku obitelji Lalić na sustipanskom groblju pozvao iz Italije akademskog kipara Artura Ferraronija. Lalićeva je grobnica dovršena i datirana 1898. godine.¹¹ Posljednji radovi pak na dominikanskom oltaru izvođeni su također 1898. godine. U jednoj od navedenih primka za novac čak se spominju "dva izvedena modela" (*due modelli eseguiti*).¹² Stoga je velika vjerojatnost da je kipove sv. Dominika i sv. Katarine na dominikanskome oltaru, a možda i neke reljefe i anđelčice na njemu, modelirao i izveo baš Arturo Ferraroni, jer tako vještoga kipara tada nije bilo u Splitu, pa, koliko nam je poznato, ni u Bilinićevoj radionici. Budući je cijeli oltar bio izveden u njegovoj radionici, on se po tadašnjem običaju i navodio kao njegov autor. Da je to bilo uobičajeno, usput navodim i primjer splitskoga kipara Ivana Bulimbašića, koji je za američkoga arhitekta Worena Whitneya u New Yorku izradio brojne skulpture na istaknutim njegovim građevinama, ali ih nije potpisivao, nego su građevine u cjelini smatrane Whitneyevim djelima.¹³

Talijanski kipar Arturo Ferraroni došao je, vidjeli smo, iz Milana u Split 1898. na Bilinićev poziv. U njegovoj je klesarskoj radionici izvodio skulpture do 1903. Tu je pružio prve kiparske pouke dječaku Ivanu Meštroviću 1900., a zatim Bilinićevu klesaru Tomi Rosandiću, s kojim je 1903. otišao u Veneciju da sudjeluje u obnovi srušenog zvonika Sv. Marka. Kada je Meštrović 1908. pozvao Rosandića u Beč da mu kleše u kamenu skulpture, u Veneciji se Ferraroniju pridružio mladi student Umjetničke akademije, kipar Dujam Penić.

Ferraroni je bio kipar kojemu je najveća vrijednost bila majstorska obrada kamena, zbog čega ga je i Bilinić zaposlio. Usto je bio sposoban modelirati likove svetaca i anđela za oltare i nadgrobne spomenike, što drugi klesari, pa ni sam Bilinić, nisu znali. Ferraroni kipar autor je sadrenog poprsja slikara Emanuela Vidovića (u Vidovićevoj zbirci u Muzeju grada Splita) i malene brončane ženske figurice u istom muzeju, kao pokusni odljev ljevaonice umjetnina koju je Ferraroni pokušao ostvariti u splitskoj ljevaonici zvonâ Ante Cukrova.¹⁴ Arturo Ferraroni nije bio tako istaknuti kipar da bi u novijoj talijanskoj skulpturi odigrao značajniju ulogu, ali za splitsku sredinu, u kojoj su Rosandić, Meštrović, Dešković, Penić bili tek na stupnju školovanja, a pogotovo u Bilinićevoj radionici u kojoj su djelovali samo klesari zanatlije, premda među njima i neki majstori toga zanata, uloga toga akademskog kipara bila je istaknuta i presudna u likovnoj vrijednosti znatnog dijela radova što su izlazili iz Bilinićeve radionice.

Stoga možemo s velikom vjerojatnošću ustvrditi da je kiparski oblikovane likove i na oltaru u crkvi sv. Dominika modelirao i uglavnom isklesao baš Arturo Ferraroni.

¹¹ D. Kečkemet, *Splitsko groblje Sustipan*, Split, 1994., str. 144.

¹² Nav. arhiv, 2. III. 1898.

¹³ D. Kečkemet, »Kipar Ivan Bulimbašić«. *Mogućnosti*, XXI/3, Split, 1974., str. 364.

¹⁴ D. Kečkemet, »Ivan Meštrović i splitska radionica Pavla Bilinića«. U: D. Kečkemet, K. Prijatelj, *Počeci Ivana Meštrovića*. Split, 1959., str. 9; D. Kečkemet, *Dujam Penić*. Zagreb, 1979., str. 13-14.

Radionica Pavla Bilinića, glavna oltar crkve sv. Dominika u Splitu

Konačno odredimo i mogući udjel samoga Pavla Bilinića, *meštra Pave*, ili *Paola Bilinića*, kako se tada službeno pisao, na izradi dominikanskog oltara kojega se autorstvo općenito uvijek njemu i pridavalo.

Pavle Bilinić (1860.-1954.) bio je kipar i klesar, ali bez stručne škole. U početku je bio konopar, a zatim je učio klesarski zanat u kamenarskoj radionici talijanskoga doseljenika, majstora Francesca Montija, klešući oltare i nadgrobne spomenike. Navodio se kao majstor klesar (*maestro scalpelino*), *marmorar*, a katkada i kao kipar, ali nema pouzdanih dokaza da je sam modelirao neku izrazitiju skulpturu. Njegova je klesarska radionica na staroj željezničkoj postaji na Lučcu bila veoma djelatna, najdjelatnija u Dalmaciji; s vremenom je zapošljavao sve veći broj majstora klesara i klesarskih pomoćnika, ali povremeno i kojega kipara ili barem vještijeg klesara sposobnog modelirati i ljudsku figuru. Njegova je klesarska radionica na Lučcu djelovala vrlo dugo, pa je 1927. upošljavao čak 28 kamenorezaca. U tako djelatnoj radionici vrlo je rano sam sve manje klesao, postavši vješt i vrlo tražen poduzetnik, prihvaćajući brojne narudžbe za kamenarsku opremu zgrada, crkava, za oltare i nadgrobne spomenike po cijeljoj Dalmaciji.

Na memorandumu na kojemu je potvrdio splitskim dominikancima primljeni predujam za njihov oltar 1887. imao je tiskanu svu razgranatost svoje radionice (na tada službenom talijanskom jeziku): *Pavle Bilinić. Radionica mramora svih vrsta za arhitekturu i skulpturu. Oltari, spomenici, propovjedaonice. Nadgrobni spomenici. Fontane, kamini i ograde. Podovi u mramoru i mozaiku. Sa skladištem mramora.*¹⁵

O udjelu svoga oca i njegovih suradnika u klesariji pisao mi je 1979. njegov sin Harald Bilinić, odgovarajući na moja pitanja:

“...O naukovanju moga oca znam samo da je učio kod nekoliko majstora klesara (imena im ne znam). Moj otac nije bio samo poduzetnik, već je i sam radio sa klesarima. Uz djeda Emila Vecchiettija neke nacрте (za oltare i spomenike) izradila je i moja majka. Radionicu je imao samo onu kod željezničke stanice.

Mislila da je većina nacрта stradala u bombardiranju...”¹⁶

Djelatnost Bilinićeve radionice bila je vrlo živa. U pomanjkanju arhiva, koji je stradao u bombardiranju Splita 1943. godine, mogu se tek na temelju oskudnih tadašnjih novinskih vijesti i usmene predaje navesti neki radovi koje je meštar Pave ugovarao i potpisivao, a tek djelomično i sam izvodio:

Radio je na klesarskoj opremi zgrade Austrijskog poslanstva na Cetinju, a u Splitu na obnovi stare Općinske vijećnice (1890.), Prve pučke dalmatinske banke, na dogradnji Prokurativa, na zgradi bankara Perovića na obali i dr.; zatim na samostanu i crkvi klarisa i na župnoj crkvi u Novalji. Najplodniji je bio njegov rad na crkvenim oltarima (zbog čega je nazivan *altaristom*): u Splitu na glavnom oltaru u crkvi sv. Dominika, na oltaru Gospe Lurdske u isusovaca, zatim je izveo glavni oltar crkve u Kaštel Lukšiću, tri oltara u Kaštel Kambelovcu, nekoliko

¹⁵ Nav. arhiv, 15. I. 1897.

¹⁶ *Pismo Haralda Bilinića autoru*. Zagreb 12. XII. 1979.

oltara u crkvi u Imotskome, oltar župne crkve u Solinu, u crkvi sv. Martina u Sumartinu na Braču, zatim oltare u crkvama u Janjini, Prološcu, Runovićima i Gdinju na Hvaru. U njegovoj su radionici izrađeni i brojni nadgrobnji spomenici, oni skromni i oni bogatiji s figuralnim skulpturama, naročito na porušenom sustipanskom groblju, poput već spomenutog obitelji Lalić; zatim na dubrovačkom, zadarskom i drugim grobljima.¹⁷

Glavni oltar u crkvi sv. Dominika posvetio je biskup Filip Nakić 15. rujna 1898. godine, kako je i zapisano na poleđini oltara:

D.O.M.
TEMPLVM ALTARE HOC
AB ILLMO AC RMO D. D.
PHILIPPO FRANCISCO NAKIĆ
EPISC. SPALAT ac MAKARSK.
OLIM SALONITANO
VII KAL. OKTOBR. MDCCC XCVIII
SOLEMNITER CONSECRATA FURRE.¹⁸

Glavni oltar u crkvi sv. Dominika uobičajeni je tip slobodno stojećeg oltara s menzom i baldakinom nad njom. U ovom se primjeru radi ne samo o velikom nego i arhitektonskim elementima, kao i figuralnim i dekorativnim skulpturama veoma bogatom oltaru, pa on predstavlja jedan od najistaknutijih oltara devetnaestoga i početka dvadesetoga stoljeća u Dalmaciji.

Oltar je visok 780 cm, a najviše širine 420 cm. Izrađen je od bijeloga kararskog mramora s plavičastim žilama.

Središnji kip Gospe od Ružarija s Isusom na rukama prenesen je s ranijega glavnog oltara i predstavlja vrsno djelo ranijega razdoblja, ali smirenih oblika. Među oltarima južnog zida u istoj crkvi danas je i znatno manji oltar sv. Ane. To je tip zidnog oltara sa skulpturom djelomično u niši, a djelomično na izbočenoj konzolnoj podnici. Oltar je od crnog i šarenog mramora, a platna koja lučno obavijaju Otajstva Ružarija pripisao je G. Gamulin talijanskom veroneškom slikaru Marcantoniju Bassettiju, s početka 17. stoljeća, koji je slikao u stilu mletačkoga baroka.¹⁹

¹⁷ D. Kečkemet, Ivan Meštrović..., nav. dj., str. 7-21; S. Piplović, »Pavao Bilinić i klesarska tradicija Splita«, *Klesarstvo i graditeljstvo*, V/1-2, Pučišća, 1994., str. 23-31; *La Difesa*, Split 20. I. 1887., str. 4; *Narod* 21. IX. 1888., str. 3, 8. X. 1889.; *Jedinstvo* 27. IX. 1898., 3. VII. 1903., 31. III. 1905.; Naše jedinstvo, Split, 27. XI. 1913.; Narodni list, Zadar, 11. I. 1902.; *Dan*, Split, 30. III. 1905.; *Crvena Hrvatska*, Dubrovnik, 23. X. 1907.; *Novo doba*, Split, 3. VII. 1930., str. 5.

¹⁸ F. Oreb, nav. dj., str. 212, bilj. 51.

¹⁹ G. Gamulin, »Doprinos Veronežanima«. *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 29, Split, 1990., str. 246-254.

U niši toga oltara danas je stereotipna obojena sadrena skulptura sv. Ane, naknadno postavljena. Istureno konzolno postolje svjedoči da je na tom položaju izvorno stajala veća skulptura kojoj je ono bilo namijenjeno. Mjerenje skulpture Gospe od Ružarija na glavnom oltaru i niše s podnicom na bočnom oltaru dokazuje da je taj bočni oltar prvotno bio glavni oltar u crkvi, sa skulpturom Gospe od Ružarija, koja je nakon izvedbe novog oltara prenesena na njega. I oblikovanje oslikanih i uokvirenih platna oko niše potvrđuju prvotni položaj skulpture Gospe od Ružarija i njezina sjedišta.

Antependij glavnog oltara u crkvi sv. Dominika bogato je ukrašen vrsno izvedenim reljefima. U sredini su tri anđelčića koji drže traku s natpisom REGINA SS. ROSARII O. P. N.

Antependij glavnog oltara u crkvi sv. Dominika u Splita

Okolni se ukras sastoji od plitkih reljefa s ružama, a desno i lijevo dvije su kite cvijeća u dubokom reljefu. Na bočnim stranama antependija dva su reljefna medaljona s glavama Gospe i Krista s trnovom krunom.

Između šest stupova s korintskim kapitelima, ukrašenima u donjim dijelovima biljnim ornamentima, i nad njima postavljeno je šest anđelčića u punoj plastici. Kupola baldakina također je ukrašena cvjetnim reljefima, a na njezinu vrhu skulptura je anđela s trubom.

Najistaknutije skulpture s obje strane baldakina, nad menzom, likovi su sv. Dominika i sv. Katarine Sijenske, svaka 165 cm visoka.

Ni čitav oltar, ni pojedine skulpture na njemu nemaju uklesane potpise autorâ, iako se inače Bilinić običavao potpisivati na izvedenim oltarima i nadgrob-

Skulptura sv. Dominika na glavnom oltaru crkve sv. Dominika u Splitu

nim spomenicima. Podrijetlo Bilinićeve radionice nije sporno, ali su nepoznati izvoditelji pojedinih dijelova oltara, posebno figura, a prema nacrtu cijeloga oltara Emila Vecchietija.

Analizirajući izvedbu oltara, na kojemu je zacijelo radio veći broj Bilinićevih radnika i suradnika, mogu se razlučiti tri vrste izvedbe. Arhitektonske dijelove menze i baldakina, stupove, atiku, kupolu, mogli su klesati vješti Bilinićevi klesari, kojima nije oskudijevao. Menza oltara s anđelčićima i kitama cvijeća u dubokom reljefu, kao i neki od anđelčića i anđeo s trubom nad kupolom, odaju ruku

nekog kipara ili vrlo vještog klesara. I tu postoje razlike u vrsnoći izvedbe, pa je glava Krista u medaljonu s jedne strane oltarske menze mnogo bolje izvedena od glave Bogorodice u medaljonu s druge strane.

Veliki likovi sv. Dominika, sv. Katarine Sijenske, kao i neki od anđelčića, bez sumnje odaju ruku vrsnog kipara, a ne tek dobrog klesarskog majstora. Sloboda osobnoga likovnog izraza toga kiparskog suradnika nije mogla biti velika, jer se morao podrediti Vecchiettijevu crtanom predlošku, pa su i likovi svetaca i anđelčića u uobičajenim stereotipnim položajima, osobito oni glavni sveca i svetice s teatralnim, gotovo baroknim, pogledom usmjerenim gore prema središnjem liku Bogorodice. Međutim, izvedba tih skulptura svjedoči o suradnji vrsnog, zacijelo akademski obrazovanog kipara. To potvrđuje ranije iznesenu pretpostavku o suradnji kipara Artura Ferraronija, kojega je Bilinić doveo 1898. iz Italije, zacijelo da mu ne kleše samo skulpture na Lalićevoj grobnici na Sustipanu, nego i glavne figure na ovome oltaru, koji je oltar tada u ostalom klesarskom dijelu već bio dovršen. Sličnosti izvedbe dvaju dječaka na Lalićevoj grobnici i nekih anđelčića na oltaru sv. Dominika potvrđuju tu pretpostavku.

I danas glavni oltar dominira obnovljenom crkvom sv. Dominika. Funkcija mu je donekle umanjena tek novom nenametljivom menzom pred njim, dosljedno crkvenim propisima, zbog čega je i skladna Bilinićeva mramorna ogradica svetišta izgubila svoju prvotnu funkciju pa više nije nužna na tom položaju.²⁰

²⁰ Zahvaljujem na inicijativi pisanja ovoga rada i na pomoći tijekom rada fra Petru Mariji Radelju, mladom dominikancu toga samostana.

THE HIGH ALTAR OF THE CHURCH OF ST DOMINIC IN SPLIT

Duško Kečkemet

The Dominican church and monastery in Split were erected east of the walls of Diocletian's Palace in 1217. After being knocked down in the time of the Candiot (Cretan) War, they were reconstructed in 1682. One more renovation of the church ensued in the second half of the 19th century, and in the 1930s it was enlarged. The new grand high altar of Carrara marble was made in 1898 in the workshop of carver Pavle Bilinić (1860-1954), as shown by written documentation preserved in the monastic archives. The drawings for most of the altars from this workshop were made by Bilinić's father-in-law, the engineer Emil Vecchietti (1830-1901), who after his studies in Padua and Venice became a drawing teacher in Split. He produced plans for churches in Vela Luka, Solin, Kaštel Kambelovac, the Orthodox churches in Dubrovnik and Skradin, the Katalinić House in Split, the altar of the Split Dominicans, and altars in churches in Solin and Imotski. He was a teacher of the young Emanuel Vidović and Ivan Meštrović. He was helped in the production of designs for altars and monumental masonry by his daughter Regina, married to Bilinić. In the making of the altars, particularly the sculptural parts, the greatest part was played by the Italian sculptor Arturo Ferraroni from Milan, who taught Meštrović and Rosandić and took part in the renovation of the ruined campanile of the Church of St Mark in Venice.

Bilinić's workshop took part in numbers of operations such as the reconstruction of the Old City Council Chamber in Split, the First Popular Dalmatian Bank, the extension of the Prokurativa, the Perović Building on the waterfront, and the convent and church of the Poor Clares. A number of very high quality altars are in existence, like that of Our Lady of Lourdes in the Jesuits, in Kaštel Lukšić and Kaštel Kambelovac, in churches in Imotski, Solin and Sumartin. The high altar in the Dominican church with its mensa and baldachin is counted among the most monumental altars in Dalmatia. The central statue of Our Lady of the Rosary was transferred from an earlier high altar, while at the sides are the Ferraroni statues of St Dominic and St Catherine of Siena.

